

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวรวิทย์ กังคศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๔

เรื่องพิจารณาที่ ๑๘/๒๕๖๓

วันที่ ๒๗ เดือน มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

{	คณะกรรมการการเลือกตั้ง	ผู้ร้อง
	นายเทพไท เสนพงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ผู้ถูกร้อง


ประเด็นวินิจฉัย

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

ความเห็น

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเทพไท เสนพงศ์ ผู้ถูกร้อง มีเหตุสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) หรือไม่ และนับแต่เมื่อใด

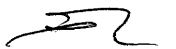
พิเคราะห์แล้วเห็นว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๐๑ บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงด้วยเหตุต่าง ๆ เช่น ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ตาย ลาออก มีเหตุให้พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๙๓ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ เป็นต้น ตามมาตรา ๙๘ บัญญัติให้บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น ติดยาเสพติดให้โทษ เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต หรือเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ เป็นต้น รวมทั้งมาตรา ๙๘ (๔) บัญญัติให้บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๒) อันได้แก่ บุคคลผู้มีลักษณะอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง การกำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลเพื่อมิให้ใช้สิทธิสมัคร



รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สืบเนื่องจากบุคคลที่จะมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในฐานะที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยจึงต้องได้รับการกลั่นกรองคุณสมบัติเบื้องต้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลหนึ่ง ๆ จะปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ สุจริต มีความประพฤติและคุณสมบัติ ให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับจึงกำหนดลักษณะต้องห้าม บางประการตามแต่สถานการณ์เพื่อให้เหมาะสมและเป็นไปตามสภาพของสังคม

กรณีมีข้อพิจารณาว่า การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ บัญญัติว่า บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้น จะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ การถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๒) จะต้องเกิดขึ้นใน “วันเลือกตั้ง” เท่านั้น กรณีตามคำร้องนี้ผู้ถูกร้องเป็นบุคคลผู้ที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเกิดขึ้นหลังจากวันเลือกตั้งได้ผ่านพ้น ไปแล้ว พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ เหตุสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปตามมาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) จึงต้องพิจารณา บทบัญญัติทั้งสามมาตราประกอบกัน ลักษณะต้องห้ามที่มีผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องสิ้นสุดลงนั้น เหตุนั้นย่อมต้องเกิดขึ้นภายหลังวันเลือกตั้งซึ่งเป็นวันที่สมาชิกภาพของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเริ่มต้นตั้งแต่วันเลือกตั้งแล้ว ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๐ ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่อาจสิ้นสุดลงก่อนเกิดการเริ่มต้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่อาจแปลความตามลายลักษณ์อักษรเฉพาะมาตรา ๙๖ (๒) ว่า เหตุสิ้นสุดสมาชิกภาพของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเกิดเฉพาะในวันเลือกตั้งเท่านั้น

มีข้อที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า การที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๒) บัญญัติให้ บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง “ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่” ก็ตาม ต้องสิ้นสุด สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แม้คดียังไม่ถึงที่สุดจะขัดหรือแย้งต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และต้องมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง นั้น เห็นว่าหลักการนี้เป็นหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากการดำเนินคดีอาญา เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด จึงมีหลักการคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่า กระทำความผิดตามกฎหมาย จึงเป็นหลักการที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญาเท่านั้น มิได้มุ่งหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเหตุอื่นอันมิใช่กระบวนการยุติธรรม ทางอาญา ดังนั้น การพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องเหตุสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ผู้ถูกร้อง มิใช่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด



การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อมีลักษณะต้องห้าม ในกรณีที่ผู้ถูกร้องอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ ๓ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงเริ่มต้นขึ้นในวันดังกล่าว ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๓ ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกร้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง (๔) และมาตรา ๑๑๘ ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ จำคุก ๓ ปี มีเหตุบรรเทาโทษลดโทษให้หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๘ คงจำคุก ๒ ปี ไม่รอกการลงโทษ และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องมีกำหนดสิบปีนับแต่มีคำพิพากษาเห็นว่า โดยหลักการแล้วคำพิพากษาของศาลย่อมมีผลใช้บังคับได้ทันทีจนกว่าศาลสูงจะมีคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น ดังนั้น เมื่อศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องแล้ว ผู้ถูกร้องจึงอยู่ในฐานะเป็นบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งทันที ตามมาตรา ๙๖ (๒) และต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๘ (๔) ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖)

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้อง มีเหตุสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) แล้ว สมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจะสิ้นสุดลงนับแต่เมื่อใด เห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อได้รับเรื่องไว้พิจารณา หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ... ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ ...” ดังนั้น การที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดสิ้นสุดลง และการหยุดปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๘๒ จะมีผลเมื่อใด นั้น สามารถจำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

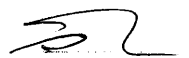
ประเภทแรก เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากตำแหน่งแล้ว จะต้องมีการเลือกตั้งเพื่อทดแทนตำแหน่งที่ว่างลง ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ บัญญัติให้จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง

ประเภทที่สอง เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากตำแหน่งแล้ว ไม่ต้องมีการเลือกตั้งเพื่อทดแทนตำแหน่งที่ว่างลง ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๒) ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง ในส่วนของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ ได้กำหนดให้มีการขึ้นบัญชีสำรองในกรณีตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง ให้เลือกบุคคลจากบัญชีสำรองขึ้นดำรงตำแหน่งแทน

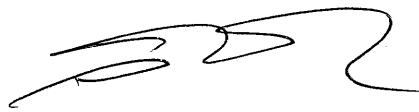
ดังนั้น การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่นั้น การแปลความตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสองดังกล่าว ต้องตีความเพื่อให้สามารถมีผลบังคับใช้กฎหมายได้และสามารถปฏิบัติได้ทุกบทบัญญัติจึงต้องตีความให้บทบัญญัติตามมาตรา ๘๒ วรรคสอง และบทบัญญัติตามมาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ ใช้บังคับได้ทั้งสองกรณีดังกล่าวข้างต้น โดยลดขอบเขตการบังคับใช้บทบัญญัติทั้งสองไม่ให้เกิดการขัดแย้งกัน ฉะนั้นจึงเห็นว่าการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ย่อมสามารถใช้บังคับได้เฉพาะกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและสมาชิกวุฒิสภาพ้นจากตำแหน่ง เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้เลื่อนลำดับบัญชีรายชื่อหรือกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และให้เลื่อนบัญชีสำรองกรณีสมาชิกวุฒิสภาไม่มีกรณีที่เหมาะสมกรรมการการเลือกตั้งจะต้องจัดการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างภายใน ๔๕ วันได้

ส่วนกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง หากแปลความว่าให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ย่อมไม่อาจจัดการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างภายใน ๔๕ วันได้ ทั้งนี้เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้เวลาพอสมควรระยะเวลาที่ย่อมล่วงเลยไปจนไม่สามารถจัดการเลือกตั้งได้ตามที่มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒ กำหนดไว้อย่างแน่แท้ อีกทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะทราบคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญได้ก็ต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยกรณีจึงต้องถือว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเทพไท เสนพงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๓ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลงนับแต่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน เพื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง



จัดการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างลงใน ๔๕ วันตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง คือ วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟัง เป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) และมาตรา ๑๐๒ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลมีผลในวันอ่าน คือ วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๔



(นายวรวิทย์ กังศศิเทียม)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ